

Forord

Denne artikkelsamlingen undersøker forholdet mellom litteratur og moderniseringsprosesser i Norge fra 1890-tallet til 1980-tallet. Artikkelsamlingen ser nærmere på kjente og mindre kjente norske forfattere: Sigbjørn Obstfelder, Rolf Jacobsen, Rolf Stenersen, Paal Brekke, Sverre Udnæs, Marie Takvam, Kjartan Fløgstad og Jan Kjærstad. Det er ikke en modernismehistorie som tar sikte på å dekke alt, men den belyser en tematisk linje i nyere norsk skjønnlitteratur. Den handler om å se norsk modernisme som en kunstretning innenfor moderniteten og ikke som en autonom estetisk bevegelse. Den er en påminning om at norsk modernisme er preget av de enorme historiske endringene på 1900-tallet. I starten av denne perioden var tungt fysisk arbeid det normale, og mulighetene til å kommunisere over store avstander var nokså begrensede. Kunstnere kunne bare gjengi den ytre virkeligheten gjennom tekst eller maleri. I dag skjer store deler av økonomi og verdiskaping på usynlig vis i globale nettverk, og vår daglige tilgang til verden er totalt forandret, ikke minst på grunn av medienes utvikling. Det finnes utallige måter å kommunisere på, og kunstnere har et helt nytt arsenal av digitale virkemidler og uttrykksformer til rådighet.

Mange norske forfattere har vært opptatt av disse moderne erfaringene og latt seg inspirere av de nye måtene å leve, se og kommunisere på. I sin litteratur har de reflektert, drøftet eller protestert mot disse moderniseringsprosessene. Dette er en viktig – men underbelyst – linje i norsk litteraturhistorie: en rekke forfattere som har forsøkt å være på høyde med tiden, «up to date» og aktuelle. Disse forfatterne var dels preget av ideer om kritikk og kunstnerisk selvstendighet som var utviklet på 1800-tallet, dels nye ideer om en formmessig moderne litteratur som utviklet seg utover på 1900-tallet. Slike forfattere, som vi gjerne kan kalle modernister, kan vi forstå bedre ved å undersøke deres diktning i sin historiske sammenheng. Litteratur som er skrevet i en bestemt historisk og sosial kontekst, står i fare for å bli glemt eller misforstått i dag. Derfor er den verd en fornyet undersøkelse i denne artikkelsamlingen. På den annen side er det et mål å minne om at litteratur og samfunn ikke er en enveisprosess. Litteraturen er ikke bare preget av sin kontekst, den er selv en viktig del av norsk historie. Den har påvirket fortellinger og presentert fortolkninger og sammenhenger som har preget forståelsen av 1900-tallet i Norge.

Litteratur som erfaring er ikke en sammenhengende tekst, men enkeltartikler som gjerne kan leses hver for seg. Artikkelsamlingen kan ses som en videreføring av boken jeg skrev sammen med Sissel Furuseth, *Norsk modernistisk litteratur* (2005), som presenterte norsk modernistisk litteratur mer tematisk. Arbeidet

startet for mange år siden med det NFR-finansierte forskningsprosjektet «Norsk modernistisk litteratur 1930–1960». Denne boken står i gjeld til dette prosjektet, men er senere inspirert av samarbeid og diskusjoner med kolleger ved Institutt for språk og litteratur ved NTNU. Et forskningsopphold på UC Berkeley (2018/2019) ga meg mulighet til å gjøre den ferdig. Takk til alle!

John Brumo

Trondheim, april 2020

Artikkelen «Obstfelders blick» er tidligere publisert i *Edda* (2003, nr. 1). Artikkelen «Persepsjon og materialitet i Rolf Jacobsens *Jord og jern*» er publisert i Erik Østerud og Anne Beate Maurseth (red.) *Estetiske teknologier 2* (2004). En tidligere versjon av Fløgstad-artikkelen er publisert i Steinar Gimnes (red.) *Ad libitum. Festskrift til Gunnar Foss* (2016).